

آداب و رسوم ملت های مختلف اسلامی در ماه رمضان

علیرضا خدادوست

رمضان در جهان

کاهش می یابد. در دهه پایانی ماه مبارک بسیاری از ساکنان حاشیه خلیج فارس به مکه کوچ می کنند. مانند همه کشورها زندگی مردم در عربستان پس از افطار آغاز می شود، اداره ها نیز دیر تر از ایام معمول کارشان را آغاز می کنند و زودتر تعطیل می کنند و در عید فطر نزدیک به یک هفته تعطیل می شود.

مردم عربستان از وقت سحر و افطار با صدای توپ مطلع می شوند. در برخی شهرهای ترکیه، عراق، سوریه و بحرین صدای طبل طبال ها مردم را آماده استقبال از سحر می کند. گروه های ۲، ۳ نفره طبال ها از یک ساعت پیش از سحر مردم را بیدار می کنند و روز عید فطر نیز به در خانه ها مراجعه می کنند و از آن ها عیدی می گیرند.

سنت های افطاری

آداب تهیه افطاری بسته به فرهنگ محلی، متفاوت است، اما حاضر بودن بر سر سفره افطاری از الزامات هر خانواده محسوب می شود. هنگام افطار حرکت در شهر متوقف می شود. در اغلب شهرها خیمه هایی نیز برای افطاری دادن به مردم در سطح خیابان ها بر پا شده و عموماً به صورت رایگان توسط دولت ها تامین می شود.

در برخی از کشورها نیز افراد خیر با تامین هزینه های افطاری به یک غذاخوری عده ای از مردم را افطار می دهند و افطاری دادن در بسیاری از مناطق یک سنت و فرهنگ است و همه خانواده ها صرف نظر از میزان تمکن مالی سعی می کنند تا حداقل یک بار در رمضان افطاری بدهند.

در کشورهای حاشیه خلیج فارس حلیم رکن اصلی افطار است. سوری ها شربت خاصی ویژه افطار تدارک می بینند که هیچ سفره ای خالی از آن نیست. افطار تونسلی ها با "بریک" و "شوربه فریک" همراه است. بریک چیزی شبیه سمبوسه است و شوربه فریک هم سوپی است حاوی جو، گوشت، رب و ادویه. زلابیه و مخارق هم از شیرینی های ویژه تونسلی ها است.

شادمانه های رمضان

بخشی از تفریحات شبانه رمضان به مشاهده سریال های مختلف می گذرد. شبکه های تلویزیونی با گرایش های گوناگون سریال ها و برنامه هایی را ویژه این ماه تدارک می بینند. مصر از جمله کشورهای اصلی تولید کننده سریال های تلویزیونی است که در سال های گذشته به ساختن برنامه های تاریخی، مذهبی اقدام می کرد اما اکنون این گونه برنامه ها کمتر ساخته می شود و مضامین دیگری جایگزین آنها شده و کشور های دیگری نیز به جمع سازندگان سریال پیوسته اند.

خیمه های رمضانیه نیز چند سالی است به محافل شاد تبدیل شده است. در این خیمه های بزرگ که پس از افطار فعالیتشان آغاز می شود

رمضان در سراسر جهان، ماه تغییر عادات زندگی و رفتارهاست. این رفتارها از استقبال از مناسک ویژه این ماه آغاز می شود و با آمیختن با فرهنگ هر ملت در هر منطقه و کشوری شکل و هیبتی بومی و ویژه می یابد، اما در بین هیچ ملتی این ماه خالی از شادی و سرور نیست. در کشور های عربی، تکاپو و گستردگی استقبال از رمضان و چگونگی برگزاری آن فضایی شبیه به نوروز در میان ایرانیان را به وجود می آورد و رمضان تبدیل به واقعه ای بزرگ می شود. اگر چه آداب رمضان در کشور های حاشیه خلیج فارس، شمال آفریقا و خاور میانه متفاوت است اما همه این کشورها در یک مورد اشتراک دارند: حال و هوای کشور دگرگون می شود.

به پیشواز رمضان رفتن در تمامی این کشورها فقط چند روز زود تر روزه گرفتن نیست. این پیشواز رفتن با خرید لباس نو و اجناس مورد نیاز این ماه توأم است و با غبار روبری مساجد، تکمیل می شود. اما ویژگی برجسته و مشترک دیگر این ماه آذین بندی و چراغانی خیابانهاست، زیرا ماه رمضان ماه آغاز زندگی شبانه در بسیاری از کشورها از جمله لبنان، سوریه، مصر، سایر کشورهای شمال آفریقا و نیز اندونزی، مالزی، هندوستان و پاکستان است.

زندگی شبانه در کشور های عربی مهم ترین خصیصه اجتماعی رمضان است. شب زنده داری مردم از افطار تا سحر است، چه آنان که اهل مسجد و عبادت اند و چه آن هایی که سرگرم تفریحات و خرید می شوند. هر چند که اقبال مردم به مساجد در کشور های عربی عرفی است که اختصاص به ماه رمضان ندارد ولی در این ماه به دلیل انجام مراسم خاص این اقبال چند برابر می شود، به ویژه هنگام قرائت نماز تراویح؛ نمازی طولانی که پس از عشاء خوانده می شود و در آن یک جزء کامل قرآن به صورت ترتیل تلاوت می شود و انجام آن حدود یک ساعت زمان می برد. حلقه های تلاوت قرآن از برنامه های ثابت مساجد به شمار می رود. این مراسم در مساجد معروفی که صحن بزرگی دارند جلوه خاصی به خود می گیرد. مثلاً در مسجد زیتونیه شهر رباط در مراکش، دهها حلقه تلاوت قرآن تشکیل می شود.

شهر خدا در شهر خدا

در میان کشورهای اسلامی، عربستان جایگاه ویژه ای دارد. با آغاز ماه سفر به مکه افزایش پیدا می کند. به گزارش پایگاه های خبری، امسال در روز های اولیه ماه رمضان ۷۰ درصد مکه به طور کامل به اشغال مسافران درآمد. که تا نیمه ماه به ۱۰۰ درصد رسید. حجم سفرها به مکه در ماه رمضان به حدی است که جمعیت حاضر در مکه در دهه پایانی رمضان و شب های قدر از جمعیت حجاج در ایام حج تمتع بیشتر است زیرا سهمیه بندی های حج در ماه رمضان اعمال نمی شود. تعداد پروازهای شرکت هواپیمایی عربستان در این ماه به بیش از ۱۰۰۰۰ پرواز می رسد و اخیراً به دستور پادشاه سعودی قیمت بلیت ها در رمضان

اعیان زاده ها بودند ولی روزه را در هر حال می گرفتند و اگر اشخاصی بودند که می خواستند طفره برونند، چون حتی در خانه خود هم جایی نداشتند که روزه خواری کنند، ناچار بودند هم‌رنگ جماعت باشند.^۱ روزه خواری هم در آن دوره بسیار نکوهیده بوده، مستوفی درباره روزه خواری می نویسد: "مرحوم احمد منشور می گفت با برادر من شبی در مجلس قمار تا صبح مشغول بودیم، چون به سحری نرسیدیم روزه را خورده بعد به منزل آمدیم، خبر روزه خوری ما زودتر از خودمان به منزل رسیده بود، همینکه وارد شدیم مادر ما را رو گرفت، چند روز با ما مثل جذامی‌ها رفتار می کردند. ظرف‌های غذایی ما را علیحده و مخصوصاً در حضور ما کنار حوض خاکمال می کردند، تا بالاخره با وساطت برادرهای بزرگتر ما را توبه رسمی دادند، آنوقت ما را به عضویت خانه پذیرفتند."^۲

رمضان در کشورهای غیر اسلامی

هندوستان کشوری غیر مسلمان محسوب می شود که جمعیت مسلمان آن از برخی کشورهای مسلمان بیشتر است. در ایام ماه مبارک بازار دهلی آذین بندی می شود و روزها کاملاً تعطیل است و در عوض شب‌ها با تخفیف‌های ویژه بازار به استقبال مشتریان می رود. دولت هند به مناسبت ماه رمضان و جهت رفاه حال مسلمانان این کشور جشنواره ویژه رمضان برپا می کند.

ژان پیتر بلکینندی نخست وزیر این کشور به همراه روحانیون دینی از فرقه‌های مختلف به ویژه یوب کوهین رهبر دینی یهودیان آمستردام که اخیراً از سوی تندروهای مسلمان تهدید شده اعلام کردند در اولین روز ماه رمضان در میان مسلمانان حاضر شده و به همراه آنان افطار خواهند کرد. دولت هلند از ۴ اکتبر تا ۶ نوامبر (پایان ماه رمضان) ضمن برپایی جشنواره به کلیه ساکنان مسلمان و غیر مسلمان آمستردام افطار داد.

در آلمان هم مراسم ویژه‌ای برگزار می شود. از روز اول ماه رمضان ۱۰۰۰ مسجد در آلمان آماده برگزاری مراسمی خاص می شوند که هدف از آن ایجاد پل ارتباطی میان مسلمانان و ملت آلمان عنوان شده است.

بدرقه رمضان

در کشورهای اسلامی عید فطر نیز با شکوه خاصی برگزار می شود. تعطیلات عید در این کشورها بین ۳ تا ۴ روز است و با مرخصی‌هایی که به راحتی در اختیار افراد قرار می گیرد تا یک هفته ایام شادی و سرور تمدید می شود. ایران تنها کشوری است که عید فطر در آن فقط ۱ روز است. سیل پیام‌های تبریک در میان سران کشورها از دیگر ویژگی‌های عید فطر است. هر چند که پایان ماه رمضان با اوج شادی در این کشورها همراه است ولی اخیراً اختلاف میان کشورها در اعلام روز عید به آسیبی تبدیل شده که وحدت کشورهای اسلامی را تهدید می کند. در تهیه این گزارش علاوه بر اخبار پایگاه‌های خبری، از مشاهدات و نقل قول‌های آقایان سید محمد حسین لوانسانی (سفیر اسبق ایران در ترکیه)، عباس خامه یار (رایزن سابق فرهنگی ایران در قطر) و سید محمد علی ابیطحی (رئیس موسسه گفت و گوی ادیان) بهره بردم.

میهمانان با غذاهای متنوع و قلیان پذیرایی می شوند و چهره‌های معروف از میان خوانندگان در آنجا حضور پیدا می کنند. برپایی این خیمه‌ها که از مناطق مسیحی نشین لبنان آغاز شده اکنون به اکثر کشورهای عربی سرایت کرده و برخی آن را به عنوان جنبه منفی فعالیت‌های ماه رمضان در کشورهای عربی تلقی می کنند.

جشنواره‌های هنری بخش دیگری از تفریحات این ماه است. مثلاً امسال تونس جشنواره‌ای با عنوان شب‌های رمضان برگزار کرد که در آن خواننده‌های مشهور عرب حضور داشتند. در این جشنواره که در سالن تئاتر ملی برپا شده بود، علاوه بر اجرای موسیقی اصیل بومی و سنتی تونس، هنرمندانی از آمریکا، ایتالیا و پرتغال هم حضور داشتند.

در برخی از کشورهای نظیر عراق مردم بعد از افطار مشغول بازی می شوند. رسم شادمانه دیگری که چند سالی است در قطر رواج پیدا کرده و سلفی‌ها با آن مخالفت دارند، برپایی مراسمی به مناسبت نیمه رمضان است. در این شب بچه‌ها و کودکان با پوشیدن لباس‌های مخصوص و در دست داشتن کیسه‌های پارچه‌ای، اشعاری سر می دهند و از منازل هدیه می گیرند. دولت قطر نیز از این مراسم حمایت می کند. این رسم که در عراق نیز دیده می شود احتمالاً از ایران به این کشورها سرایت کرده. در نواحی مرکزی ایران مانند برخی از روستاهای کاشان، اصفهان و کرمان این مراسم با نام‌های مختلفی برگزار می شود.

رمضان در تهران قدیم

حال و هوای رمضان در تهران قدیم هم خواندنی است، عبدالله مستوفی از صاحب‌منصبان دوره قاجار در کتاب شرح زندگانی من که در آن مسائل و ویژگی‌های اجتماعی و اداری آن دوره را توصیف کرده می نویسد:

"دیگر از اوقاتی که ما خیلی مترصد رسیدن آن بودیم ماه رمضان بود زیرا در این ماه در وضع زندگی عمومی و خصوصی تغییراتی حاصل می گشت... ماه رمضان ماه قرآن خوانی بود کمتر کسی بود که سواد داشته باشد و ماه رمضان یک قرآن تمام ختم نکند، حتی در میان عوام معروف بود که هر که قرآنی در ماه رمضان شروع کند و نیمه تمام گذارد مقروض خواهد شد.

بعضی اهل خیر قبل از ماه چندین جلد قرآن خریده و به این و آن می دادند و بیشتر زنها و مردان پولدار و بیسواد به این خیرات اقدام می کردند تا حالا که خود از قرآن خواندن محرومند وسیله قرائت را برای سایرین تدارک دیده باشند.

وی درباره وضعیت مساجد می نویسد: "مسجدها عموماً پر می شد، مردم از هر طبقه و هر صنف نماز ظهر و عصر را به جماعت می خواندند. روزهای جمعه و اعیانها مساجد پرجمعیت تر از سایر روزها می شد." بیدار ماندن مردم تا صبح از دیگر نکاتی است که مستوفی ذکر می کند: "شب‌های رمضان را به خصوص در تابستان، مردم تا صبح بیدار می ماندند و این کار در تمام طبقات مرسوم بود. بعضی مشغول عبادت و خواندن دعا و قرآن می شدند. دسته‌ای هم شب‌ها بیدار می ماندند که صبح‌ها لا محاله تا نزدیک ظهر بتوانند بخوابند و اثر روزه در آنها کمتر باشد. بالاخره دسته‌سومی هم بودند که شب را به قمار صبح می کردند و می گفتند اگر به این سرگرمی مشغول نشوند ناچارند بخوابند و روز دیگر به خواب نمی روند و روزه برای آنها مشکل خواهد شد. این دسته بیشتر

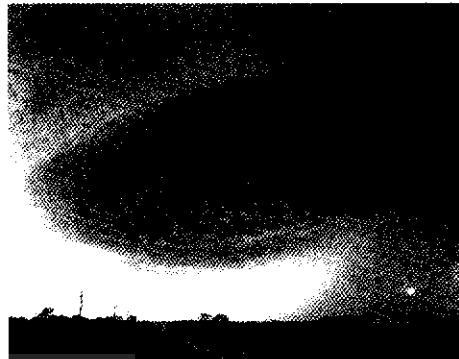

تدابیر امنیتی در مراسم هیکل سلیمان

مقام‌های امنیتی اسرائیل پیش‌بینی می‌کنند امسال بیش از صد هزار مسلمان در مراسم هیکل سلیمان شرکت کنند

این روزها احتیاطات امنیتی در اطراف شهر قدیمی اورشلیم جدی‌تر شده است. زیرا انتظار می‌رود بیش از صد هزار مسلمان در مراسمی خاص برای عبادت و نیایش در ماه مبارک رمضان به سمت هیکل سلیمان حرکت کنند.

ورود مردان مسلمانان به این منطقه به شدت کنترل می‌شود و فقط مردان ۴۵ سال و بالاتر اجازه شرکت در این مراسم را دارند. این محدودیت‌ها را اسرائیلی‌ها برای مقابله با حرکت‌هایی برقرار کرده‌اند که امکان می‌رود بعد از پایان مراسم از سوی زائران شکل گیرد.

تکاپوی تاریخی رهبران دینی

برای شناساندن بیماری ایدز در جنوب آسیا

سازمان صلح ادیان با همکاری یونسف، اجلاسی تحت عنوان شورای بین ادیان جنوب آسیا در شناساندن بیماری ایدز (ساریک) برگزار کرد.

ادیان متفاوت و متنوع از نواحی مختلف در این اجلاس شرکت داشتند. در این اجلاس رهبران دینی در کنار یکدیگر گرد آمدند تا به چاره جویی درباره چگونگی بسیج کردن مردم در مقابله با بیماری ایدز در جنوب آسیا بپردازند.

نمایندگانی از کشورهای هند، پاکستان، بنگلادش، نپال و سریلانکا و افغانستان و مالدیو حضور داشتند. این امر نقش منحصر به فرد رهبران دینی و کمک‌های اجتماعی آنان به بهبود اوضاع خطرناک بیماری ایدز را کاملاً نشان می‌دهد.

در جنوب آسیا بیش از ۵ میلیون بیمار مبتلا به ایدز زندگی می‌کنند که تقریباً یک چهارم آنها را کودکان و نوجوانان زیر ۲۵ سال تشکیل می‌دهد. کارشناسان نگرانی خود را از انتشار این بیماری مزمن بخصوص در بین زنان و جوانان ابراز کردند.

بنابراین شورای بین ادیان در جنوب آسیا (ساریک) با توجه به دسترسی محدود بیماران به خدمات و به دلیل تأثیر مخرب کمبود دانش در رابطه با این بیماری با احترام به قوانین ادیان متفاوت درصدد راه‌حل‌های مشترکی برآمده است.

۴ اصل در این شورا مطرح شد:

- ۱) فراهم آوردن افراد هدایت‌گر در میان جوامع دینی منطقه برای بسیج مردمی علیه ایدز
- ۲) به کاربردن اطلاعات مشترک و رونق استراتژی‌های دینی در امر پیشرفت برنامه‌های مقابله با ایدز
- ۳) به کاربردن امکانات و روابط مختلف ارگان‌های حکومتی و سیاست‌درست و آژانس‌های بین‌المللی در این مناطق برای واکنش جدی علیه ایدز
- ۴) استفاده از مراکز بین‌الادیان برای بالا بردن آگاهی و فهم عموم مردم درباره اثرات زیان‌آور این بیماری بر روی بچه‌ها و جوانان

تفسیری از شواهد طوفان کاترینا

به گزارش روزنامه یو اس ای تودی، فقر و اصالت نژادی ساکنان شهر نیواورلئان، از مسائلی بوده که خیرگزاری‌ها به آن نپرداخته‌اند. عکس‌های گرفته شده از گوشه‌های مختلف این شهر، گویای مسائلی بسیار مهم است که خبرنگاران از توصیف آن عاجزند. به طوری که فقر موجود در بین ساکنان اصلی شهر که از نژاد آفریقایی هستند، بیداد می‌کند. گزارش یو اس ای تودی به نقل از آمارها حاکی است که چهل درصد از خانواده‌های ساکن نیواورلئان زیر خط فقر زندگی می‌کنند و محرومیت‌های آموزشی و بهداشتی در این شهر کاملاً آشکار است.

بعضی از سازمان‌های دینی و مؤسسات خیریه می‌گویند: این مسئله، درسی بزرگ برای ماست که عبرت بگیریم و به فکر برنامه‌های آینده در مقابله با معضلات اجتماعی باشیم تا بتوانیم توانایی رویایی با خطرهایی نظیر طوفان یا اعمال تروریستی را بیابیم.

جنجال سخنرانی دالایی لاما در آمریکا

هفتصد عصب شناس آمریکایی در پی سخنان دالایی لاما مبنی بر تاثیرات تفکر در درمان بیماری های عصبی دادخواستی علیه وی منتشر کردند

سخنرانی دالایی لاما رهبر روحانی بودایی های تبت در کنفرانس اندیشه و زندگی در واشنگتن، اعتراض عصب شناسان (نورولوگ) آمریکایی را برانگیخت.

گزارشی از واشنگتن حاکمیت: دالایی لاما که از سوی جامعه عصب شناسی آمریکا برای سخنرانی در کنفرانس سالانه این انجمن دعوت شده بود، درباره جنبه های مثبت تفکر سخنانی بیان کرد. این سخنان که شامل بحث بر روی نتایج تحقیقات دانشمندان بود با واکنش بسیاری از عصب شناسان روبرو شد که به تنظیم دادخواستی علیه سخنان وی با امضای هفتصد عصب شناس انجامید.

نانسی هابر از عصب شناسان آمریکایی درباره سخنرانی دالایی لاما گفت: یک غیر دانشمند نمی تواند درباره تحقیقات علمی دانشمندان بحث کند. وی سپس این پرسش را مطرح کرد که اگر دالایی لاما برای (لنگراس) صحبت می کرد آیا بدون مذاکره علمی می توانست ادعای خود را ثابت کند؟ وی همچنین تاکید کرد که دیدگاه های دالایی لاما باید بر اساس نظریه محض علمی اثبات گردد.

به گزارش خیرگزاری واشنگتن بررسی بر روی چگونگی ایجاد احساسات و هیجانات مثبت ناشی از تفکر مفرط توسط راهبان بودایی، مهمترین دلیل جامعه عصب شناسی آمریکا از دالایی لاما برای شرکت در کنفرانس سالانه این انجمن بوده است. از دیگر مباحث این کنفرانس بررسی تاثیرات تفکر در مباحث بالینی (شامل علم، تمرین و عمل) نقش تفکر در واقعیت های ریستی، تحقیق بالینی و ارتباط آن با سلامت فکری و جسمانی است.

آدام انگل، یکی از سازمان دهندگان کنفرانس امسال گفت: بهره گیری های مختلف از تفکر مسیر اصلی را برای فهم تاثیرات روان پزشکی و دارو در مقابله با رفتارهای اضطرابی، درد و انواع گسترده بیماری های مزمن می گشاید.

به رغم جنجال هایی که سخنرانی دالایی لاما برانگیخته، اینک موضوع دازوهای غربی، پذیرش جامعه و اثرات تفکر عمیق در مسیر مواجهه با بیماری های مختلف عصبی بحث تازه ای در کنفرانس سالانه عصب شناسان محسوب می شود؛ بحث آزاد درباره فیزیولوژی تفکر که می تواند در راهبرد جدید تحقیق برای روج بشری مثمر ثمر باشد. و آخرین بحث کنفرانس ایجاد فرصت سخنرانی دیگر برای دالایی لاما در مجمع عمومی صلح جهانی جهت بازگویی نظراتش درباره حوادث آندوه یار اخیر در جهان بود.

دولت بریتانیا مدرسه برای هندوها تأسیس می کند

دولت بریتانیا دستور تأسیس مدرسه های برای هندوها را صادر کرد. این مدرسه حدود ۱۰ میلیون پوند برای دولت بریتانیا هزینه خواهد داشت و با کمک مؤسسات و اعضای بخش های آموزشی و صلح طلب Iskon اداره خواهد شد. ۷۰۰ هزار هندی ساکن بریتانیا از این تصمیم دولت استقبال کردند. در بریتانیا مدرسه ای برای پیروان سیک در غرب لندن و چندین مدرسه و مؤسسه اسلامی و دست کم ۳۰ مدرسه یهودی دایر است.

هندوهای ساکن بریتانیا، آمادگی خود را برای هرگونه کمک به رونق و پیشرفت این مدرسه اعلام کردند. والدین هندی مایلند بچه هایشان با ارزش های هندی آشنا شوند و آنرا به درستی بیاموزند و مناسک دینی را در مدرسه با کمک روحانیون هندو به جای آورند.

احتمالاً این مدرسه در سال ۲۰۱۰ میلادی در شهر خرو در غرب لندن که بیشترین جمعیت هندو را دارد، آغاز به کار می کند.

کشایش نمایشگاه واتیکان در سانش آنتونیو

نمایشگاهی از آنا قرون درخشان واتیکان در سان آنتونیو، کشایش یافت. این نمایشگاه یکی از بزرگترین مجموعه های تاریخ واتیکان را به نمایش می گذارد. قدرت آثار هنری عرضه شده در این نمایشگاه به ۲ هزار سال می رسد. این مجموعه حدود ۳۰۰ قطعه بی نظیر را در برمی گیرد.

بیتر رادسکی، مسئول نمایشگاه گفت: بسیاری از این آثار از خارج از شهر رم گردآوری شده است و از جمله شامل جواهرات و طلاجات رنگین متعلق به پاپ است.

این نمایشگاه با عنوان بیتر مقدس و واتیکان از ماه اکتبر کشایش یافته و تا ۸ ژانویه برای بازدید علاقمندان دایر خواهد بود.